

Datum
2019-04-29
Adress
205 80 Malmö
Diarienummer
FSN-2019-471

Yttrande

Till
Kommunstyrelsen

Remiss från Justitiedepartementet - Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:69) Ju2018/04195/L5

Funktionsstödsnämnden lämnar följande yttrande:

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 9 mars 2017 att ge i uppdrag åt en särskild utredare att undersöka om det finns behov av åtgärder i syfte att säkerställa ett starkt skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv samt undersöka hur samverkan mellan olika berörda myndigheter fungerar, och lämna förslag till nödvändiga författningsändringar.

Utredningen fick den 29 juni 2017 ett utvidgat uppdrag, innebärande att utredningen även skulle analysera och ta ställning till den internationella dimensionen av tvångsäktenskap och könsstypning utomlands.

I den delen har särskilt ingått att:

analysera och ta ställning till möjligheterna att införa mer effektiva verktyg för att förebygga och förhindra att personer med anknytning till Sverige tvingas ingå äktenskap eller könsstypas utomlands. Såsom omhändertagande, återkallelse och spärr av pass samt utfärdande av reseförbud i skyddande syfte, liksom åtgärder för framtvingande eller underlätta ett återförande till Sverige av den utsatta personen.

analysera och ta ställning till hur samverkan mellan rättsväsendets myndigheter, socialtjänsten, skola och utrikesförvaltningen i ärenden om tvångsäktenskap med internationella inslag kan utvecklas och arbetsmetodiken förbättras.

analysera och ta ställning till hur arbetsmetodiken kan förbättras och hur samverkan kan utvecklas mellan berörda aktörer i ärenden om könsstypning.

Yttrande

Funktionsstödsnämnden ställer sig bakom utredarnas slutbetänkande, med efterfrågan om ökat fokus på den särskilt sårbara situationen för personer med funktionsnedsättning.

Personer med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism är inte undantagna från de normer och förväntningar som finns på dem som lever i en hederskontext. De har snarare större svårighet att stå emot påtryckningar eller kanske inte förstår vad de utsätts för. Personer med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism har ofta en annan referensram kring vad som är önskvärd behandling och saknar ofta förståelse för att de utsätts för direkt kriminella handlingar. Personer med funktionsnedsättning har en sårbarhet som kan ge andra konsekvenser än för personer utan funktionsnedsättning som lever i en hedersrelaterad kontext. De är oftare i beroendeställning till dem som är våldsutövare, en begränsade förmåga att reflektera kring sin livssituation och en annan referensram kring vad som är önskvärd behandling från andra. Funktionsnedsättning i sig kan utnyttjas av utövarna vid användandet av passivt våld och förtryck i syftet att anpassas till normen. De kan bli än mer begränsade på grund av svårigheter att veta hur han/hon ska bete sig och vad denne får/inte får göra för att följa den hederskulturella normen och familjens förväntningar. När den kognitiva förmågan är nedsatt finns begränsningar i att se konsekvenser av sitt agerande och att leva ett så kallat dubbelliv. Svårigheter att följa normens regler och krav kan i sin tur leda till olika former av bestraffningar. Anhöriga är även ofta gode män/förvaltare och/eller personliga assistenter. På grund av de sårbarhetsfaktorer och omständigheter som föreligger när en person har en intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism kan våldet och förtrycket se annorlunda ut och få andra konsekvenser än för personer utan dessa funktionsnedsättningar. Det krävs vanligtvis inte lika stora aktiva insatser från anhöriga till personer med funktionsnedsättning för att begränsa, kontrollera eller bestraffa. Personer med intellektuell funktionsnedsättning som lever i en hederskontext behöver oftast inte, på grund av sin funktionsnedsättning, tvingas till att ingå äktenskap. Istället blir de vilseledda till att ingå äktenskap genom att fokus läggs på annat som exempelvis att det ska bli en stor fest, en fin klänning och en önskan om att normaliseras och få ”vara som andra”. Att de förväntas ha sex, ”passa upp” partner/make, sköta om hushåll samt eventuella barn kan vara svårare att förstå. Ett vilseledande äktenskap innebär att en person tackar ja till att ingå äktenskap utan att förstå vad det innebär. Med denna bakgrund vill funktionsstödsnämnden framhålla att särskilda hänsyn ska ske vid straffskärpning för att kunna ge ett ökat skydd även till personer med funktionsnedsättning efter sin myndighetsålder.

Barnkonventionen ställer krav på att konventionsstaterna ska motverka skadliga sedvänjor vilket barnäktenskap har utpekats som. En kriminalisering av barnäktenskap är ett tydligt besked från lagstiftarnas sida, om att barnäktenskap inte tolereras oavsett om barnet ingår äktenskapet i Sverige eller utomlands, samt oavsett eventuellt samtycke till att ingå äktenskapet.

Det innebär att de straffas som förmår barnet och/eller tillåter barnet att ingå äktenskap utan bevisning av tvång eller utnyttjande av viss belägenhet. Personer som vilseleds att ingå äktenskap utsätts ofta även för andra övergrepp som till exempel våldtäkt och misshandel, många av dessa är dessutom barn. När myndigheter har begränsade möjligheter att agera vilar ansvaret på enskilda individer att skydda sig själva.

Att en stor del är barn och unga men också vuxna med utsatt belägenhet är det än mer angeläget att vidta kraftfulla åtgärder för att förhindra denna brottslighet.

Funktionsstödsnämnden ställer sig bakom denna tydliga markering.

Funktionsstödsnämnden vill lyfta det positiva till vad svenskt tillträde till Europarådets konvention innebar gällande särskilt vilseledandebrott det vill säga att det gör det straffbart att förleda en vuxen person eller barn till en annan stats territorium i syfte att denne ska tvingas ingå äktenskap, jfr artikel 37.2. Detsamma gäller äktenskapstvång enligt 4 kap.4c§ första stycket brottsbalken som avser agerande där någon genom olaga tvång eller utnyttjande av någons utsatta belägenhet förmår en person att ingå ett äktenskap. Ett syfte med straffbestämmelsen är att komma åt även mildare påtryckningar som används för att förmå någon att gifta sig och omfattar även när gärningspersonen utnyttjar en persons utsatta belägenhet. Utredarna skriver att det i praktiken handlar om unga personer som inte är vana att klara sig själv eller att ta kontakt med myndigheter. Funktionsstödsnämnden vill att utredarna lyfter att detta även kan vara personer med funktionsnedsättning som kan utsättas för dessa situationer.

Förslaget om ett införande av en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv markerar även det allmännas ståndpunkt att sådan brottslighet aldrig kan accepteras. Funktionsstödsnämnden ställer sig bakom förslaget då detta stärker den målgrupp som är myndiga men som även har en ökad beroendeställning till sin familj. Förslaget underlättar det förebyggande arbetet och ger mandat till myndigheter, skola, socialtjänst med flera att kunna arbeta aktivt med frågan.

Utredningens förslag för utreseförbud införs i LVU som avser när barn kommer föras ut ur Sverige för att tvingas ingå äktenskap eller könsstympning ställer sig Funktionsstödsnämnden sig bakom. Utredarnas bedömning att när det gäller vuxna personer är en motsvarande ordning inte lika angelägen. Funktionsstödsnämnden anser att detta skydd är lika angeläget för barn, unga vuxna samt för vuxna personer med utsatt belägenhet.

I utredningen behöver behovet av skydd och stöd till pojkar, unga vuxna män och personer som ingår i HBTQ gruppen synliggöras.

Funktionsstödsnämnden ställer sig bakom att framtagande av tydlig ansvarsfördelning mellan myndigheter, och att Socialstyrelsen får i uppdrag att utveckla och förbättra samverkan mellan berörda myndigheter när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck med samverkansrutiner, arbetsmetoder samt stöd till kunskaphöjning hos medarbetare inom myndigheterna.

Funktionsstödsnämnden ställer sig bakom att ett ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet men framhåller att krafttag mot dessa insatser har ekonomiska påföljder och att statliga medel kan komma att behövas.

Mötesordförande

.....
Mediha Ahmadi
.....

Sekreterare

.....
Jesper Salö
.....